

Türk Kad

MISIR ARAPÇASINDA VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE DUYGU BİLDİREN İFADELER ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Mehmet KARA ¹ - Engy EL-SAWAH ²

ÖZET

Dil ve toplum parçalanamaz bir bütündür. Yani dil, bir toplumun kimliğini yansıtırken toplum da dili yaratmaktadır. Dil, belli bir toplumda yaşayanların inançlarını ve düşüncelerini ifade etmektedir. İnsanlar arasında etkili iletişim sürecinin gerçekleşebilmesi için herkes; mutluluk, üzüntü, kızgınlık gibi farklı duygularını ortaya koymaktadır. Söz konusu durumlarda ifade edilen duygular, kalıplaşmış ifadeler haline gelmiştir. Duygu ifadeleri, bireyin karşılaştığı duruma ve bu durumun şiddetine göre değişmektedir. Bu çalışmada Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde duygu bildiren ifadeler üzerinde durulmuştur. Kültür boyutunun iki ülkede kullanılan duygu ifadeleri ne kadar etkilediği incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, nitel araştırmanın doküman tarama ile yüz yüze, telefonda ve internette bireysel görüşmeler modeli kullanılmıştır, nitel veriler toplanmıştır. Toplanan veriler üçe (hiç benzemeyen, kısmen benzeyen, tam benzeyen) ayırılarak mukayese edilip yorumlanmıştır. Çalışmanın sonunda yıllar boyunca yan yana yaşayan iki milletin kullandıkları duyguları bildiren kalıplaşmış ifadeler arasındaki benzerlik derecesinin, iki ülkenin arasında uzun yıllara dayanan derin kültürel, dini ilişkileri gösterdiğinin sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplum dilbilim, duygu ifadeleri, Mısır Arapçası, Türkiye Türkçesi.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF EXPRESSIONS THAT INDICATE EMOTIONS IN EGYPTIAN ARABIC AND TURKEY TURKISH

ABSTRACT

Language and society are inseparable. In other words, when language reflects the identity of a society, in its turn, society creates language. Language refers to the beliefs and thoughts of those who live in a same society. In order for an effective communication process to be realized among people, happiness, sadness and anger. Emotions expressed in such situations have become stereotyped expressions. Emotional expressions vary according to individual situations and the severity of this situation. This study focuses on expressions expressing feelings in Egyptian Arabic and Turkish Turkic. It has been tried to examine how much culture dimension affects the emotional expressions used in the two countries. In this research, the qualitative data was collected by making interviews face-to-face, via phone and internet. Collected data was compared and interpreted by distinguishing the group (no resemblance, partial resemblance, exact resemblance). At the end of the study, the two similarities between stereotypes expressing the emotions used by the two nations who lived side by side for years have reached the conclusion that they show profound cultural and religious relations between the two countries, which are based on many years.

Key Words: Sociolinguistics, expressions of emotion, Egyptian Arabic, Turkish Turkic.

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, mehmeta@gazi.edu.tr

² Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, engy.elsawah@hotmail.com

Giriş

İnsan, dil sayesinde kendi inançları, düşünceleri ve duygularını ortaya koyabilmektedir. Çünkü dil, kişiler arası iletişimin en önemli aracı sayılmaktadır. Dil sadece konuşulan dil anlamına gelmemektedir. Dil, bir kişinin kendini ve bütün düşüncelerini ifade edebilmek için başvurduğu beden hareketlerini (beden dili) de içine almaktadır. Tabii ki dil; coğrafya, kültür ve psikoloji başta olmak üzere birçok etkenden etkilenmektedir. Dil, toplumsal değişkenlerle yakından ilişkilidir. Yani dil, cinsiyet, yaş, sosyal statü ve sınıfa göre de değişmektedir. *Dil, kendi doğal dizgesinin yanı sıra bireysel, toplumsal ve kültürel bir kurumdur; yaşamın her alanıyla yakından ilişkilidir. Bireyler mesaj vermek, verilen mesajları almak zorundadır. Bu nedenle dil, bireyler ve kurumlar arasındaki çok yönlü ilişkilerde, en önemli iletişim ve bildirişim aracıdır. Dil, toplumu; toplum dili biçimlendirir* (Eker, s. 2007).

Dil bir toplumun bütün duygu, fikir ve hislerini barındıran sözlü kültürel unsurdur. Bir toplumun bütün hisleri, duygu ve düşünceleri bu kodlarda saklıdır. Bir dili bilmek bir milleti anlamaktır ancak bir dili öğrenmek dil bilgisini ve seslendirmeyi öğrenmek değildir. Bir dili tam manasıyla bilmek için kelimelere yüklenmiş kültürel kodları da çözmek ve öğrenmek gerekir. Herhangi bir söz başka bir millet için iyi anlamlar taşıyabilirken kültürel özellikler neticesinde başka bir millette kötü bir anlam taşıyabilmektedir. Bu yüzden dilin ardında var olan kültürel kodları bilmek son derece önemlidir. Bahsedilen bu özellikler beden dili için de geçerlidir. Bazen herhangi bir söze gerek kalmadan beden dili ile kendimizi ifade etmekteyiz. Bu nedenle dili sadece sözcüklerden ibaret sayamayız.

Bu çalışmada Türkiye Türkçesinde ve Mısır Arapçasında **kızgınlık, şaşkınlık, teselli, tebrik-takdir, iltifat-beğeni-övgü, mutluluk ve üzüntü** gibi farklı durumlarda kullanılan duygu ifadeleri üzerinde durulmaktadır. Bu ifadeler bireyin kültürüne, psikolojisine ve yaşadığı coğrafyaya göre değişmektedir. Mısırlılar ve Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden ve tarih boyunca yıllardır beraber yaşamalarından dolayı kullanılan ifadelerde benzerliklerin görülmesi gayet doğal bir durumdur. Ancak yaşadıkları farklı coğrafya, kültüre değişik bir boyut kazandırmaktadır. Bu farklılıkları da göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Burada dil ile toplum arasındaki ilişkiler ve dili etkileyen toplumdaki etkenler incelenmeye çalışılmaktadır.

Türklerin yaşadıkları ilk coğrafya Orta Asya olarak kabul edilmektedir. Türkler Orta Asya'daki geniş bozkırlarda mücadeleci bir hayat sürmekteydiler. Bu hayat tarzı dillerini de etkilemiştir. Çünkü durağan bir hayat söz konusu değildir. Bu yaşam şekline dolaylı devamlı hareket hâlindeyler. Böylece Türkçenin dünyanın en güçlü fiil dilleri arasında yer almasında geçmişte yaşadıkları bu hayat tarzının oldukça etkili olduğu söylenebilir. Nitekim fiiller iş, hareket, durum bildiren sözcüklerdir. Ayrıca Türklerin devamlı hareket hâlinde olmaları çeşitli kavimlerle ilişkiler kurmalarına yol açmıştır. Böylece farklı dil ve kültürlerle de etkileşime girmişlerdir. Bu durum Türklerin benliklerinde önemli bir yer tutmuş ve onları derinden etkilemiştir. Türkler 8. yüzyıldan itibaren geniş topluluklar hâlinde İslâm dinine; 9. yüzyıldan itibaren ise yerleşik hayat düzenine geçmeye başlamışlardır. Bunlar da Türklerin dillerini ve kültürlerini etkileyen en önemli unsurlardandır. Türklerin özellikle İslâm dinine girmeleriyle birlikte dillerinde Arapçanın, kültürlerinde ise Arap kültürünün etkileri yoğun olarak hissedilmeye başlanmıştır. İslâm dininin kutsal kitabı olan Kur'an-Kerim'in Arapça olması nedeniyle Türkler Arapçaya öğrenmeye başlamışlar ve dillerine Arapça kelimeler yerleşmeye başlamıştır. Türkler, Anadolu'ya yerleşmeleriyle birlikte ise Anadolu coğrafyasında karşılaştıkları diller ve kültürlerle de etkileşime girmişlerdir. Osmanlı devleti zamanında ise 1517 yılında Türkler Mısır'ı egemenlikleri altına almışlardır. Böylece Mısır medeniyeti ile daha yakından tanışma fırsatı elde etmişlerdir. Türkler sıcakkanlı, misafirperver, cesur, hoşgörülü fakat çabuk sinirlenen ve aynı zamanda çabuk yumuşayan bir karaktere sahiptir. Yalanı ve ihaneti asla affetmezler. Kendileri için güzel olmayan bir durumda bile gerçeği öğrenmek isterler ve

kandırılmaya dayanamazlar. Türkler çabuk sinirlenen bir millet olduğunu daha önce belirtmiştik. Özellikle kendi fikirlerine karşı bir fikir öne sürüldüğünde, benimsedikleri dine, dile, düşünceye ve milletlerine karşı olumsuz beyanlarda bulunulduğunda, eleştirildiklerinde aşırı derecede sinirlenmektedirler. Sakin olmayıp çabuk heyecanlanmaktadırlar. Son yıllarda şehirleşme ile komşuluk ilişkileri eskiye nazaran zayıflasa da hâlen komşuluk ilişkilerinin en sağlam olduğu toplumlardan biridir. Mahallelerinde bir kişinin mutlu ya da mutsuz anlarında daima herkes o kişinin yanında yer alır. Beraber mutlu olurlar, beraber üzürlüler. Misafirperver bir millettir. Bir kişiyi tanısın veya tanımasın bu hiç önemli değildir. Misafirlere "Tanrı misafiri" gözüyle bakmaktadırlar ve onları en iyi şekilde ağırlamak için ellerinden gelen ne varsa hepsini yapmaya çalışmaktadırlar.

Mısırlılar ve Türklerin aynı dini benimsediklerinden ve Mısır coğrafyada yıllarca birlikte yaşadıklarından dolayı iki halkın arasında kültürel farklılıklar fazla göze çarpmaz. Ancak bir yandan farklı coğrafyanın iki ülkenin halkında farklı kişilik özelliklerini yaratırken bir yandan da Osmanlı Devleti Döneminde Mısır ve Türk halklarının yıllar boyunca beraber yaşadıkları için ortak kişilik özellikleri de ortaya çıkmıştır. Mısır'a göz atacak olursak Mısırlıların binlerce yıl önce Nil nehrinin etraflarında tarıma dayanarak yerleşen bir millet olduğunu anlayabiliriz. Dolayısıyla Mısırlı, eski zamanlardan beri yerleşik hayatı tanımıştır. Bu hayat tarzı Mısırlıların kişilik özelliklerinin oluşmasında büyük rol oynamıştır. Mısırlılar, sakın, güler yüzlü, sabırlı, sıcakkanlı ve misafirperver bir kişidir. Ancak yıllar geçtikçe ve dünyadaki sosyal, siyasî ve ekonomik durumlar geliştikçe bütün dünyadaki insanların kişilik özelliklerinin değiştiği gibi Mısırlılarınki de değişmiştir. Bu günlerde artık Mısır'da yaklaşık 90 milyon insan yaşamaktadır. Mısır'ın yoğun nüfusu, Mısırlının kişiliğini etkilemektedir. Yani Mısırlı artık eskisi kadar sakın bir insan değildir. Mısırlının en kızdığı nokta bir kişinin kendi işine burnu sokmasıdır. Ayrıca Mısırlar en fazla yoğun trafik ve trafik kazaları yüzünden birbirleriyle kavga etmektedirler. Aynı zamanda Mısırlı, başkasının sesini yükseltip bağırmasına aşırı kızmaktadır. Mısırlı, bütün insanlar gibi ihanet ve yalanı kabul etmemektedir. Bunun yanında Mısırlı Müslümanlar ve Hristiyanlar din konusunda çok hassastır. Ayrıca Mısırlı o kadar sıcakkanlı ki en zor durumlarda bile espri yapar ve bütün siyasi olayları alaycı bir biçimde ele alır. Mısırlılar, her zaman mutlulukları ve dertlerini birbirleriyle paylaşmaktadır. Yani birisinin başına sınavda veya işte başarısızlık, eş veya nişanlıdan ayrılmak ve ölüm kazaları gibi kötü bir olay gelirse akrabalar ve arkadaşlar, onun yanında olup onu teselli etmeye çalışırlar. Aynı durum, okulda veya işte başarılı olmak, evlilik ve doğum günleri gibi mutlu olaylar karşısında da geçerlidir. Mısır'da genellikle gerek okulda gerekse iş hayatında başarılı ve disiplinli insanlar beğenilip takdir edilmektedir.

Anlattığımız durumlar, dünyanın her yerinde farklı veya benzer olabilir, ancak bu durumlar karşısında kullanılan ifadeler farklılıklar göstermektedir. Söz konusu ifadeler açısından iki dilin arasında mukayese yapıldığında bu iki dilin konuşulduğu iki ülkenin kültürü ne kadar yakınsa o kadar az farklılık gösterirken iki ülkenin kültürü ne kadar uzaksa o kadar farklı olur.

Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmanın temel amacı şöyle belirlenmiştir; Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde kullanılan duygu ifadeleri ve bu ifadelerin söylendiği durumlar ortaklık ve farklılık açısından incelenmektedir. Araştırmanın genel çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmaktadır:

1. Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde duyguları anlatan ortak ifadeler nelerdir?
2. Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde aynı duyguları anlatan farklı ifadeler nelerdir?

3. Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde aynı durum karşısında hangi duygu ifadeleri kullanılmaktadır?

Araştırmanın Önemi:

Dil, belli bir coğrafyada belli bir zamanda yaşayan insanların kültürünü yansıtmaktadır. Dil ile kültür sürekli etkileşim hâindedir. Bir toplumda yaşayan bireylerin kültür seviyesi kullandıkları dilden kolayca anlaşılabilir. Dilin kültürün aynası sayıldığı için bir toplumun psikolojisi, inançları ve düşüncelerini, başka bir deyişle bir toplumun kültürünü algılayabilmek için en doğru ve en kolay yol söz konusu toplumun dilini bilmektir.

Dil ile toplum arasındaki ilişikiyi inceleyen çalışmalar, farklı toplumlardan gelen insanlar tarafından kullanılan dil ifadeleri üzerinde durup bu ifadeleri karşılaştırarak insanların birbirlerini daha iyi bir şekilde anlamalarına yardım etmektedir. Dolayısıyla dilin temel amacı olan insanlar arasında iletişimi sağlamış olmaktadır.

Dil öğretimi, sadece dilbilgisi kuralları ve sözcüklerin anlamları öğrencilere aktarılmaktan ibaret değildir. Dil öğretiminin sürecinde söz konusu dilde konuşan toplumun kültürünü, bu toplumda yaşayan kişilerinin farklı durumlara karşısında söyledikleri kalıp ifadeler de öğretmek gerekmektedir. Bu çalışmada Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde kullanılan duygu ifadeleri incelenmeye çalışılmıştır. Her iki dilde benzerlik ve farklılıkları gösteren ifadelerin ortaya konulmasının, her iki kesimin dil (Arapça ve Türkçe) öğrenmesini kolaylaştırabileceği ve birbirini daha iyi anlayabileceği düşünülmüştür. Bu nedenle bu çalışma, Mısırlıların ve Türklerin farklı açılardan bazı özelliklerini ortaya koyabilme, iki kesim arasındaki iletişimi daha iyi bir şekilde sağlayabilme ve dil öğrenimini kolaylaştırabilme konularında önem taşımaktadır.

Sınırlılıklar:

Bu araştırma;

1. Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde (1. kızgınlık, 2. şaşkınlık, 3. teselli, 4. tebrik-takdir, 5. iltifat-beğeni-övgü, 6. mutluluk, 7. üzüntü) bildiren bazı duygu ifadeleri ile,
2. 20- 30 yaş arasında 7 Mısırlı kız, 7 Mısırlı erkek; 7 Türkiyeli kız, 7 Türkiyeli erkek ile sınırlıdır.

Yöntem:

Bu çalışmada, nitel araştırmanın doküman tarama ile yüz yüze, telefonda ve internette bireysel görüşmeler modeli kullanılmıştır. *Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır* (Karasar,2012) Seçilmiş model, araştırmanın amacına uygun bulunmaktadır.

Araştırmada nitel veriler toplanmıştır. Toplanan veriler mukayese edilerek yorumlanmıştır.

Veri Toplama Teknikleri:

Araştırmada veri toplama aracı olarak doküman tarama ile yüz yüze, telefonda ve internette bireysel görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılara görüşmelerde aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. Kızgınlık:

- Birisine kızgınken, sitem ederken hangi ifadeleri kullanırsınız? (Bir arkadaşınız uzun zaman sizi arayıp sormayınca, sevdiğiniz birisi size uygun olmayan bir şekilde davranınca)
- Kızgınken birisini aşağılamak için hangi ifadeleri kullanırsınız?
- Kızgınken hangi uyarı ifadelerini kullanırsınız?
- Kızgınken hangi dua ve bedduaları kullanırsınız?
- Kızgınken hangi tehdit ifadelerini kullanırsınız?
- Kızgınken hangi kovma ifadelerini kullanırsınız?
- İşlerin yolunda gitmediğine veya birisinin yaptıklarına sinirlendiğinizde hangi ifadeleri kullanırsınız?
- Bir şeyden veya birisinden bıktığınızda hangi ifadeleri kullanırsınız?

2. Şaşkınlık:

- Beklenmeyen kötü ve güzel olaylar karşısında şaşırdığınızda hangi ifadeleri kullanırsınız?
- Beğenme, merak ve inanmama durumlarında hangi şaşkınlık ifadelerini kullanırsınız?

3. Teselli:

- Ölüm olaylarında karşınızdaki kişiyi teselli etmek için hangi ifadeleri kullanırsınız?
- Hayal kırıklığına (iş hayatında veya kişisel hayatında başarısızlığa) uğrayan kişiyi teselli etmek için hangi ifadeleri kullanırsınız?

4. Takdir, tebrik:

- Birisini takdir etmek amacıyla hangi ifadeleri kullanırsınız?
- Evlilik, başarı, özel günler, doğum ve yeni bir şey alınması gibi farklı durumlarda birisini tebrik etmek için hangi ifadeleri kullanırsınız?

- Kıyafetlerini, yaptığı işini, davranışlarını beğendiğiniz kişiler karşısında hangi ifadeleri kullanırsınız?
- Birisinin kişiliğini veya başarısını överken hangi ifadeleri kullanırsınız?
- Mutluyken hangi ifadeleri kullanırsınız? (Başarı ve evlilik durumlarında, sevinçli bir haber duyunca, her şey yolunda gidince)
- Üzgünken hangi ifadeleri kullanırsınız? (Çok istenilen bir şey gerçekleşmeyince, düştüğünüz durumdan dolayı kendinize üzüldüğünce, hoşunuza gitmeyen bir haber duyunca, işler yolunda gitmeyince)

Görüşmelere katılan kişilerden elde edilen cevaplar anında görüşmeci tarafından yazılarak kaydedilmiştir.

Kısaltmalar:

- Y.D.** : Yazma dili
K.D. : Konuşma dili
T.B. : Tam benzeyen
K.B. : Kısmen benzeyen
H.B. : Hiç benzemeyen

1. Toplumdilbilim:

Toplumdilbilim, dil ve toplum adına ortada bulunan her türlü varlığın kesişim kümesini oluşturan unsurlarının sebep- sonuç ilişkisine dayanan tüm olgularını inceleyen dilbilim dalıdır (Güven, A. 2012, s. 55).

Toplumdilbilim, dili, insan ve toplum içeriğinde değerlendirmektedir. Bu bilim dalına göre insan olmadan dil olamaz, dil olmadan da toplum olamaz. Bundan anlaşılacağı üzere toplumdilbilim, dil temasını, insan, dil ve toplum kavramlarında birleştirmektedir (Dağabakan, F. 2012, s.90).

Toplumdilbilim, genel anlamda dil ve toplum arasındaki ilişkiyi tüm yönleriyle ele alıp inceleyen bir dil bilim alanıdır. Daha özelden ise sosyal grupların dilsel kimlikleri, dile karşı sosyal davranışları, dilin standart ve standart dışı biçimleri, kullanılan milli dilin kalıp ve ihtiyaçları, dilin sosyal değişkenleri ve seviyesi, çok dilliliğin sosyal temelleri ve bunun gibi meselelere yoğunlaşan bir dil bilim dalıdır (Crystal'dan aktaran Nazlı K. 2013 s. 23). Bu tanımdan anlayabiliriz ki dil toplumun kimliğini yansıtan, toplum ise dili yaratan bir olgudur. Diğer bir ifadeyle dil ve toplum kimliği parçalanamaz bir bütündür. Bir toplumda konuşulan dili incelediğimiz zaman bu toplumun inançları, derin düşünceleri ve kültür boyutunu anlayabiliriz. Her toplumun kendi kimliğini yansıtan bir dili vardır. Bir toplum ile iletişim kurabilmek için bu toplumun dilini ve dilini etkileyen etkenleri de anlamak gerekmektedir.

2. Dil ve Kültür:

Dil ile Kültür arasındaki ilişkiyi incelemeye önce dil ve kültürün tanımlarını bilmek gerekmektedir.

2.1. Dil:

Dil, TDK (2005) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: "İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban" (s. 526).

Dil insanlar arasında, sözlü ve yazılı iletişim ve bildirişim işlevi gören bir araçtır. Bu iletişim ve bildirişim aracını 3 geniş kavramsal bakış ile değerlendirmek mümkündür. 1. Dil, iyi organize edilmiş ve iyi işlenmiş bir sistemdir. 2. Dil, kullanımında bağlantılı ve bağlamsallaştırılmış birliklerine odaklı olarak, biçim ve anlamıyla iç ilişkileri betimlenebilen konuşmaya ve yazıya dayalı söylemdir. 3. Dil, belirli bir bakış açısına göre organize edilmiş düşüncelerin sistematik bütünü olarak bir ideolojidir (Kumaravadivelu'dan akt. Durmuş, M. 2013 s. 15).

Dil, çok geniş ve çok yönlü bir kavramdır. Aksan (2015)'in belirttiği üzere "Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır" (s. 11). İnsan, kendi duygularını, fikirlerini ve hükümlerini diğerleriyle paylaşmak amacıyla yazılı, sözlü ve sözsüz dile başvurmuştur. Dil canlı bir varlık olduğuna göre çağdan çağa, toplumdan topluma değişmesi doğal bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Akarsu'dan aktaran Göçer (2013)'in belirttiği üzere "Dil konuşulduğu toplumun özelliklerini en iyi yansıtan unsurdur. Toplumun ortaya koymuş olduğu değerlerin izleri dil ile kendini gösterir" (s. 26). Bundan anlaşıldığına göre dil ve toplum parçalanamaz bir bütün olup her ikisi de diğerini yansıtmaktadır.

2.2. Kültür:

Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddî ve manevî özelliklerinin bütününe kültür denilmekle birlikte Öz Türkçe olarak eş anlamı da “ekin” sözcüğüdür.

Kültür terimini günümüzdeki anlamına yakın bir şekilde ilk kez 17. yüzyılda Samuel Von Pufendorf kullanmıştır. Ona göre kültür doğaya karşıt olan ve belli bir toplumsal bağlam içinde ortaya çıkan tüm insan eserleridir. Kültür, bir toplumun kimliğini oluşturur, onu diğer toplumlardan farklı kılar. Kültür, genel olarak iki ögeden oluşur:

- a) Maddî Kültür Ögeleri: Binalar, her türlü araç-gereç, giysiler vb.
- b) Manevi Kültür Ögeleri: İnançlar, dil, gelenekler, normlar, düşünce biçimleri vb.

Bir milletin dili ve akıl yapısı, kültür ve medeniyetin ürünü olarak görülmektedir. Kültür ve medeniyet kavramları tartışmalı olmakla beraber genel kabule göre kültür üç kısımda değerlendirmektedir: a) kurumların ve törenlerin oluşturduğu toplumsal kültür, b) insan yapımı nesnelere ve becerilerden oluşan maddî kültür, c) zihinsel kültür (Gündüzöz, S. 2005 s. 218).

Öğrencilere bir dil öğretilirken bu dilde konuşan toplumun kültürü de aktarılır. Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni'ne göre bir dilin konuşulduğu toplum ya da toplumların bilgisi ve kültürü dünya bilgisinin bir parçasıdır. Ancak bilginin diğer pek çok özellikleri tersine öğrencinin önceki deneyimlerinin dışında olması ve basmakalıp fikirlerle çarpıtılabilir olması nedeniyle dil öğrencisinin özel dikkat göstermesi gerekmektedir. Bu kültüre bağlı özellikler şöyle örneklendirilebilir: Günlük yaşam, yaşam şartları, kişiler arası ilişkiler, değerler- inanışlar- tutumlar, beden dili, toplumsal gelenekler, törensel davranışlar (CEFR, s. 97-98).

Dil öğretilirken "kaynak toplum dünyası" ile "hedef toplum dünyası" arasındaki ilişkinin (benzerlik ve farklılıklar) farkında olma ve anlama kültürler arası farkındalığı doğurur. Kültürler arası farkındalık her iki dünyanın bölgesel ve sosyal çeşitliliğinin de farkında olmayı içerir. Dil öğrencisinin ilk dili ve ikinci dilinin kültüründen daha çok sayıda kültürün farkında olması da bu bilinci zenginleştirir. Bu geniş açılı farkındalık her iki dilin kültürünü bağlama yerleştirmede yardımcı olur (CEFR, s. 99).

3. Dil-Kültür İlişkisi:

Toplumdaki bireylerin birbirleriyle iletişim kurması dil aracılığıyla sağlanmaktadır. Dil aracılığıyla kurulan iletişimde, dilin konuşulduğu toplumun yaşam tarzı, değer yarguları gibi özelliklerini yansıtan kültürel kodları görebiliriz. Dil ve kültür birbirlerine bağımlı olmalarının yanında bir milletin geçmişini geleceğine bağlayan unsurlar da sayılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bireyin kültürünü anlayabilmek için dilini bilmek, bireyin dilini idrak etmek için kültürünü de algılamak gerekmektedir. Dil, kültürün en önemli ögesidir. Çünkü insan, dil aracılığıyla kültürünü yansıtan inançları, düşünceleri ve duygularını ifade edip diğerlerine aktarabilmektedir.

Bir toplumun dilini incelediğimizde ait olduğu toplumun yaşam tarzını da görebiliriz. Toplumun, yaşadığı coğrafya, maruz kaldığı iklim şartları, tarihsel süreç içerisinde yaşadığı değişimler, sahip olduğu inanç sistemi, dilindeki kelimelere de yansımaktadır (Vargelen, H. 2013, s. 12).

Dil, kültürün taşıyıcısı sayılmaktadır. Kültür de dilin özelliklerini göstermesine zemin olan önemli bir uygulama alanıdır. Dil, toplumun algı, ilgi ve kültürel değerleri üzerinden somut ürünler aracılığıyla oluşmaktadır (Göçer, A. 2012 s. 54)

Dil, bir toplumun akıl yapısının bir tasviridir. Aynı zamanda dili var eden toplumun kültürüdür. Dilin yapısı üzerindeki etütler insanların gerçekte idrak ve yorumlarının, geniş ölçüde kullandıkları dile ait olduğunu ortaya koymuştur (Gündüzöz, S., 2005, s. 219).

Atatürk, dil ve kültür hakkında şunu söylemiş: " *Bir ulusun dili, bütün bilim kavramlarını oluşturacak şekilde gelişmemişse, o ulusun bilim ve kültür alanında bir varlık göstermesi beklenemez*". Bu sözlerden anlaşılacağı üzere dil, bir ulusun varlığını gerçekleştiren unsurdur.

Her toplumda farklı durumlar karşısında söylenmesi gelenek olmuş bazı ifadeler vardır. Örneğin; bir kişiyle karşılaşıldığında onu selamlarken, bir iyilik görüldüğünde teşekkür etmek için kullanılan ifadeler, evlenen, çocuk sahibi olan, yeni bir işe giren kişileri tebrik etmek için, yemeğe başlanırken ve yemekten sonra kullanılan iyi dilek sözleri olabildiği gibi, bir kişi hakkında olumsuz düşünceleri beddua şeklinde dile getiren ifadeler de olabilir (Erol'dan aktaran Yılmaz, F. & Şenden, Y. E. 2015 s.188). Bu kalıp ifadeler, belli bir toplumda yaşayan kişilerin yaşam tarzını, psikolojisini, kültürünü yansıtmada önemli bir rol oynamaktadır.

4. Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde Duyguları Anlatan İfadeler:

4.1. Mısır Arapçasında Duyguları Anlatan İfadeler:

4.1.1. Kızgınlık:

İnsanın kızginken kullandığı ifadeler, durumlar ve olaylara göre değişmektedir. Kızgınlık derecesi de söylenen ifadeleri etkilemektedir. Aşağıda durumlara göre kızgınlık bildiren ifadeler belirtilmiştir.

4.1.1.1. Sitem:

Sitem, genellikle birbirlerini seven insanlar içindir. Örneğin; bir arkadaşın kendi arkadaşını arayıp sormaması, birisinin çocukça davranması, birisinin büyük bir bireye saygı göstermemesi veya birisinin kendi dostuyla mutluluğunu, dertlerini paylaşmaması gibi durumlarda siteme başvurulmaktadır.

(H.B.)* Sitem, birbirlerini seven insanlar içindir.

Y.D. / K.D. العتاب للأحياب al'etāb l-al'aḥbāb

(T.B.) Kendinden utanmıyor musun?

Y.D. ألا تخجل من نفسك? ā-lā taḡgal-u mn nafsik?

K.D. مش مكسوف من نفسك? meš maksūf mn nafsak?

(T.B.) Yaşına ayıp.

K.D. عيب على سنك 'īb 'ala sennak

(T.B.) Hakkıma giriyorsun (Birisinin başkasına iftira attığında)

Y.D. أنت تظلمني enta tazlemnī

K.D. أنت بتظلمني enta betzlemnī

(T.B.) Üstüme gelme!

K.D. ماتجيش عليا ma-tgīš 'alayyā

(T.B.) Senden bunu hiç beklemezdim.

Y.D. لم أنتظر منك هذا أبداً lam antaẓer mnk ḥaḏā abada-m

K.D. ماكنتش مستنى ده منك makunteš mestannī da mennak

(T.B.) Değerim bu mu?!

*Bu kısaltmalar, Mısır Arapçasında duygu bildiren ifadelerin Türkiye Türkçesindeki karşılığı ile arasındaki benzerlik derecesine işaret etmektedir.

Y.D. أهذه هي قيمتي؟ ā-hađi hiya qīmatī

K.D. هي دي قيمتي! hiyye dī qīmtī

(T.B.) Bunu nasıl yapabildin?

Y.D. كيف استطعت أن تفعل هذا؟ kayf-a estaṭa‘t-u an taf‘al-u hađā?

K.D. إزاي قدرت تعمل كده؟ ezzay edert te‘mel keda?

(T.B.) Yüzüme / gözüme nasıl bakabiliyorsun?! (Birisinin başkasını ihanet ettiğinde/ söylediği yalanın ortaya çıktığında)

Y.D. كيف تستطيع أن تنظر إلى وجهي kayf-a testa‘ī‘-u an tanzur ila wağhī?

K.D. إزاي قادر تبص في وشي-عيني ezzay āder tebuş fi weşši/‘inī

(T.B.) Sana Yazık.

Y.D. / K.D. خسارة ḥusara

4.1.1.2. Karşıdakini aşağılamak için kullanılan ifadeler:

Aşağıdaki ifadeler, diğer bireylere saygı göstermeyenlere, haddini aşanlara ve başka kişilerin kusurlarını eleştirenlere karşı söylenmektedir.

(K.B.) Bak kim konuşuyormuş?!

Y.D.! أنظر من يتحدث! ūnzur man yataḥaddat-u?!

K.D. شوف مين بيتكلم؟! Šūf min beyetkallam?!

(T.B.) Sen kimsin?

Y.D. من أنت؟ man anta?

K.D. أنت مين؟ enta mīn?

(T.B.) Kendine bak, sonra konuş!

Y.D. أنظر إلى نفسك أولاً، ثم تكلم ūnzur ila nefsek awwala-n, tumma takallam

K.D. شوف نفسك الأول وبعدين إتكلم šūf nefsel el-awwal we ba‘dīn etkallam

4.1.1.3. Kızgınken kullanılan uyarı ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler, bir kişinin karşısındaki bireye münasip bir şekilde konuşmaması veya davranmaması durumunda kullanılmaktadır.

(T.B.) Haddini bil!

Y.D. / K.D. إلم حدك elzam ḥaddak

(T.B.) Sakın haddini aşma!

Y.D. إحدّر، لا تتعدى حدودك eḥḍar lā tata‘adda ḥedūdak

K.D. إوعى تتعدى حدودك ew‘a tet‘adda ḥedūdak

(T.B.) Yaptıklarına dikkat et!

Y.D. إنتبه لما تفعل entabeh le-ma taf‘al

K.D. خلى بالك من اللي بتعمله ḥallī bālak men ellī bet‘melu

(T.B.) Söylediklerine dikkat et!

Y.D. إنتبه لما تقول entabeh le-ma taqūl

K.D. خلى بالك من اللي بتقوله ḥallī bālak men ellī bet‘ūluh

(T.B.) Kendine gel de kiminle konuştuğunu bil!

K.D. اعرف بتكلم مع مين فؤف لفسك و اعرف بتكلم مع مين fū‘ le-nefsek we e‘raf betkallam mīn

(T.B.) Sesini yükseltme bana! (Birisinin bağırarak konuştuğunda)

Y.D. لا ترفع صوتك lā tarfa‘ şawtak

K.D. ماتعليش صوتك عليا mā-t‘allīš şowtak ‘alayyā

(T.B.) Burnunu işlerime sokma! (Devamlı diğerlerin işlerine karışana kişiye söylenir)

Y.D. لا تقحم أنفك في شؤوني lā tuqḥem anfak fi ş‘ūnī

K.D. ماتحشورش مناخيرك mā-teḥşurş manaḥīrak

4.1.1.4. Kızgınken kullanılan dua ve beddualar:

Aşağıdaki ifadeler genellikle bir işi bozan veya başkalarına zulmeden kişilere söylenir. "Allah evini harap etsin" ifadesi, bazen arkadaşlar arasında bazen de komik

insanlara karşı söylenir. "Ya Rabbim, canımı al da rahat olayım" ifadesi, birisinin yaşadığı bıkkınlık durumunu anlatır.

a. Beddua İfadeleri:

(H.B.) Allah intikam etsin!

Y.D. فلينتقم الله fal-yantaqem Allah

K.D. ربنا ينتقم منك rabenā yente'em mennak

(K.B.) Ya Rabbim, canımı al da rahat olayım.

Y.D. يا رب أقبض روعي لأرتاح yā rab 'qbud rawḥī le-artāḥ

K.D. يا رب خذني علشان أرتاح yā rab ḥudnī 'alašān artāḥ

(T.B.) Affet ya Rabbim.

Y.D. / K.D. العفو يا ربی al-'afw yā rabbi

(T.B.) Allah canını alsın!

Y.D. فليقبض الله روعي! fal-yaqbed Allah rawḥak

K.D. ربنا يخذك! rabenā yaḥdak

(T.B.) Allah evini yıksın/ harap etsin!

Y.D. فليخرب الله بيتك fal-yahreb Allah baytak

K.D. الله يخرب بيتك Allah yeḥreb beytak

b. Dua İfadeleri:

(K.B.) Allah şifa versin! (Allah akıl versin)

Y.D. فليشفك الله fal-yaşfik Allah

K.D. ربنا يشفيك rabenā yeşfik

(T.B.) Hasbinallah!

Y.D. / K.D. حسبنا الله ḥasbunā Allah

(T.B.) Estagfirullah!

Y.D. / K.D. استغفر الله estağfir-u Allah

(T.B.) Allah hidayet etsin/ versin

Y.D. فليهديك الله fal-yahdik Allah

K.D. ربنا يهديك rabenā yehdī

4.1.1.5. Kızgınken kullanılan tehdit ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler, 3 ve 7. ifade hariç, arkadaşlar arasında şaka olarak da kullanılabilir.

(K.B.) Senin evini yıkarım/ harap ederim.

Y.D. سأخرب بيتك sa'ḥreb baytak

K.D. هاخرب بيتك ha-ḥreb beytak

(K.B.) Benimle tanıştığın güne seni pişman edeceğim.

Y.D. سأجعلك تندم على يوم تعرفت على sa'g'alak tandam 'ala yawm ta'raft 'alay

K.D. هاخليك تندم على يوم ماعرفتني haḥlik tendam 'ala yuwm ma 'rftenī

(K.B.) Boynunu keserim.

Y.D. سأقطع رقبتك sa'aqta' raqabatek

K.D. هاقطع رقبتك ha-'ta' ra'abtak

(T.B.) Seni yakarım.

Y.D. سأحرقك sa'ḥreqak

K.D. هاولع فيك hawlla' fik

(T.B.) Kafanı kırarım.

Y.D. سأحطم رأسك sa'uḥattem ra'sak

K.D. هاكسر رأسك ha-kassar rāsak

(T.B.) Kemiklerini kırarım.

Y.D. سأحطم عظامك sa'uḥattem 'eẓāmak

K.D. هاكسر عضمك ha-kassar 'aḍmak

(T.B.) Seni asacağım.

K.D. هاعلقك ha-'ala'ak

(T.B.) Sana kim olduğumu öğretirim.

Y.D. سأعرفك من أنا sa'ufak man anā

K.D. هاعرفك أنا مين ha-'arafak ana mīn

(T.B.) Dilini keserim.

Y.D. سأقطع لسانك sa'aqta' lesanak

K.D. هاقطع لسانك ha-'ta' lesanak

4.1.1.6. Kızginken kullanılan kovma ifadeleri:

(K.B.) Yüzümden/ karşımdan def ol!

Y.D. أغرب عن وجهي egrab 'an wağhī

K.D. غور من وشي gūr men weššī

(T.b.) Seni bir daha görmek istemiyorum.

Y.D. لا أريد أن أراك مرة أخرى lā 'urīd an arāk marra 'uḥra

K.D. مش عايز أشوفك تاني meš 'ayez ašūfak tanī

(T.b.) Hadi git buradan.

Y.D. هيا أذهب من هنا hayya eḡhab men hunā

K.D. يلا من هنا yalla men henā

4.1.1.7. Kızgınlık genel ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler, genellikle bıkkınlık ve sinirlilikten kaynaklanan durumlarda kullanılmaktadır.

(K.B.) Hem suçlu hem arsız (Hiçbir şey yapmamış gibi davranan suçlu kişiye söylenir)

K.D. غلطان و ببيج gāltān we be-ybagah

(T.B.) Tek o eksikti.

K.D. كان ده إلی ناقص kān da ellī na'es

(T.B.) Yeter artık.

Y.D. كفي kafa

K.D. كفاية بقى kefaya ba'a

(T.B.) Sözlerin zehir gibidir. (Ağır konuşanlara söylenir)

Y.D. كلامك كالسم kalamuk ka-alsum

K.D. كلامك زى السم kalamak zay al-sem

(T.B.) Sus! Sesini duymak istemiyorum.

Y.D. إخرص! لا أريد أن أسمع صوتك eḡraṣ! lā 'urīd an asma' şawtak

K.D. إخرص! مش عايز أسمع صوتك eḡraṣ! meš 'ayez asma' şuwtaḳ

(T.B.) Konuşmaya yüzün / gözün kaldı mı?! (büyük bir hata yapan kişi kendisini savunmaya çalıştığı anda)

K.D. ليك عين-وش تتكلم? līk 'in/ weš tetkallem

(T.B.) Bıktım artık senden.

Y.D. مملت منك malallt-u menk

K.D. زهقت منك zaha't mennak

4.1.2. Şaşkınlık:

Aşağıdaki ifadeler, inanılmayacak olaylar olunca veya çok güzel bir şey görünce kullanılmaktadır. Ne söyleyem bilmem ki/ Ne diyeceğimi bilemiyorum artık/ Şok oldum şimdi gibi bazı ifadeler, düşünülemez kadar zor durumlara düşen kişiler tarafından söylenmektedir.

(H.B.) Bu ne, bu ne ?!

Y.D. ما هذا? mā haḏā?

K.D. أيه ده, أيه ده?! 'eh da, 'eh da?!

(H.B.) Eyyuu (Sadece sahil şehirlerinde söylenir)

K.D. أيوووه eyyūū

(K.B.) Rüyalarda bile olmaz bu işler. (inanmama, tahmin edilmeyen bir olay olunca)

- K.D. ولا في الأحلام walā fi al-aḥlām
(K.B.) Dünyaya bak.
 Y.D. أنظر إلى الدنيا 'unzur ila ed-dunyā
 K.D. شوف الدنيا šūf ed-dunyā
(T.B.) Oooh!
 Y.D./K.D. أووه oooh!
(T.B.) Süphanallah! (doğa güzelliği karşısında, birisinin davranışlarına şaşırınca söylenir)
 Y.D. / K.D. سبحان الله subḥan Allah
(T.B.) Ya Allah (beğenme)
 Y.D. يا الله yā Allah!
(T.B.) Allah'ın hikmetine bak!
 Y.D. أنظر إلى حكمة الله 'unzur ila ḥekmat Allah
 K.D. شوف حكمة ربنا šūf ḥekmet rabenā
(T.B.) Allah! (beğenme)
 Y.D. / K.D. الله Allah!
(T.B.) Bak, bak, bak!
 Y.D. أنظر, أنظر, أنظر! 'unzur, 'unzur!
 K.D. بُص, بُص, بُص! buş, buş, buş!
(T.B.) Deme! (inanmama)
 K.D. لا ماتقولش! lā mā-t'ulš!
(T.B.) Hayırdır. (merak)
 Y.D. / K.D. خير! ḥayr!
(T.B.) Hayırdır inşallah. (merak)
 Y.D. / K.D. خير إن شاء الله! ḥayr en šā' Allah
(T.B.) Ne söyleyim bilmem ki. (şok)
 Y.D. لا أعرف ماذا أقول! lā a'ref-u maḍā aqūl!
 K.D. مش عارف أقول أيه! Meş 'aref a'ül 'eh!
(T.B.) Şok oldum.
 Y.D. صُدمت şudemt
 K.D. اتصدمت etşadamt
(T.B.) Dünyanın hâline bak!
 Y.D. أنظر إلى حال الدنيا 'unzur ila ḥāl ed-dunyā
 K.D. شوف حال الدنيا šūf ḥāl ed-dunyā
(T.B.) İnanamıyorum.
 Y.D. لا أستطيع أن أصدق lā astaṭī' an 'uşaddeq
 K.D. مش قادر أصدق meş āder āşada'

4.1.3. Teselli:

4.1.3.1. Ölümde kullanılan teselli ifadeleri:

- (K.B.)** Uzun ömürler senin olsun!
 Y.D. / K.D. البقية في حياتك al-baqyya fi ḥayātak
(K.B.) Tek baki olan Allah'tır.
 Y.D. / K.D. البقاء لله وحده al-baqa' le- Allah waḥdu
(T.B.) Sabret!
 Y.D. صبراً şabran
 K.D. أصبر 'esbur
(T.B.) Hepimiz sizin yanındayız.
 Y.D. جميعنا بجانبك ḡamī'unā be-ḡānebak
 K.D. كلنا جنبك kulena ganbak
(T.B.) Mekânı Cennet olsun!
 Y.D. / K.D. ربنا يجعل مثواه الجنة rabenā yağ'al maṭwāh al-ḡanna

4.1.3.2. Hayal kırıklığına uğrayan kişilere söylenen teselli ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler, okul ve iş hayatında gayret gösterdikten sonra başarısız olan, eşinden veya nişanlısından ayrılan ve istediklerini elde edemeyenlere umut vermek için söylenmektedir.

- (H.B.)** Ya Allah de! O da seni dinler.
 Y.D. هو سيسمعك qul yā rab, huwa sa-yasma‘ak
 K.D. قول يارب وهو هايسمعك 'ūl yā rab we hwwa ha-yesma‘ak
- (H.B.)** Allah, istediklerimizi değil hak ettiklerimizi verir.
 K.D. ربنا بيدنا إلی نستحقه مش إلی عايزينه rabenā beyddīnā ellī nestaḥe‘u, meš ellī ‘ayzīnu
 Y.D. الله يمنحنا ما نستحقه، ليس ما نريده Allah yamnaḥnā mā nastaḥeḡ, lays mā nurīd
- (T.B.)** Neyse.
 Y.D. هون عليك hawwen ‘alayk
 K.D. معلىش ma‘leš
- (T.B.)** Boşver!
 K.D. طنش ṭanneš
- (T.B.)** Takma kafana!
 K.D. ماتحطش في دماغك mā-tḥutteš fi demāḡak
- (T.B.)** Allah'a şükret.
 Y.D. / K.D. إحمد ربنا 'eḡmed rabenā
- (T.B.)** Hamdolsun de.
 Y.D. قل الحمد لله qul al-ḡamd le-Allah
 K.D. قول الحمد لله 'ūl al-ḡamd le-Allah
- (T.B.)** Her şey geçer.
 Y.D. كل شيء سيمر kul šay' sa-yamur
 K.D. كله بيعدى kullu bey‘addi
- (T.B.)** Bütün istediklerimiz gerçek olmaz ki.
 Y.D. ليس كل ما نريده سيتحقق lays kul mā nurideh-u sa-yataḡaḡaq
 K.D. مش كل إلی عايزينه هايتحقق meš kul ellī ‘ayzīnu ha-yetḡa‘a'
- (T.B.)** Sabret! Her şeyin sırası vardır.
 Y.D. أصبر! كل شيء له دور 'eşbur! kul šay' lah-u dawr
 K.D. أصبر، كله بالدور 'eşbur! kullu be-alduwr
- (T.B.)** Canımı sıkma!
 K.D. ماتضايقش نفسك mā teḡaye'š nafsak
- (T.B.)** Hayat güzeldir.
 K.D. / Y.D. الحياة جميلة al-ḡayā gamīla
- (T.B.)** İyimser ol!
 Y.D. كن متفائل kun mutafa'el
 K.D. خليك متفائل ḡallik mutafa'el
- (T.B.)** Hayata gül! O da sana güler.
 Y.D. / K.D. أضحك للدنيا تضحك edḡak led-dunyā
- (T.B.)** Hayat işte.
 Y.D. / K.D. دنيا dunyā
- (T.B.)** Allah'tan gelen her şey hayırdır.
 Y.D. كل شيء من الله خير kul šay' men Allah ḡayr
 K.D. كل إلی يجيبه ربنا خير kul ellī yegību rabenā ḡayr
- (T.B.)** Geçmişe bakma!
 Y.D. لا تنظر إلى الماضي lā tanzur ilā el-maḡī
 K.D. ماتبصش للماضى mā tebuşeš lel-maḡī
- (T.B.)** Kader bu.
 Y.D. / K.D. قدر qadar
- (T.B.)** Kaderimiz.
 Y.D. / K.D. قدرنا qadarnā
- (T.B.)** Nasibimiz.
 Y.D. / K.D. نصيبنا naşībnā
- (T.B.)** Nasip değilmiş.
 K.D. (مش نصيب) meš naşīb
- (T.B.)** Her iş kısmet ve nasipten ibarettir.
 Y.D. / K.D. كل شيء قسمة و نصيب kul šay' qesma we naşīb
- (T.B.)** Olan oldu.
 K.D. اللی حصل حصل ellī ḡaşal ḡaşal
- (T.B.)** Hiçbir şey değmez.
 Y.D. لا شيء يستحق lā šay' yastaḡeḡ
 K.D. ما فيش حاجة تستاهل mā-fiš ḡaḡa testahel

4.1.3.3. Teşvik niteliğini taşıyan teselli ifadeleri:

(H.B.) Ağlatan dert, güldüren dert. (Hem kötü hem de komik bir olay, birisinin başına gelince)

Y.D. / K.D. هم بيكى و هم بضحك hamm yebakkī we hamm yedaḥḥak

(H.B.) Bir gün seni ağlatan işlere güleceksin.

Y.D. يوما ما ستضحك على ما أبكاك yawman mā sa-taḥḥak ‘ala mā abkāk

K.D. بكرة تضحك على إلی بکیت علیه bukra teḥḥak ‘ala elli bekīt ‘aleh

(K.B.) Güçlüsün yaparsın.

K.D. قدها و قدود āddahā we ‘dūd

(T.B.) Daha güçlü olman lazım.

Y.D. عليك أن تكون أكثر قوة ‘alayk an takūn akṭar quwwa

K.D. لازم تكون أقوى من كده lazem tekūn aqwa men keda

(T.B.) Her şey güzel olacak.

Y.D. كل شيء سيصير على ما يرام kul šay‘ sa-yašīr ‘ala mā yurām

K.D. كله هيبقى حلو kullu ha-yeb‘a ḥelw

4.1.4. Takdir- Tebrik:

4.1.4.1. Takdir:

Aşağıdaki ifadeler, başarılı ve disiplinli insanlara söylenmektedir.

(H.B.) 100-100

K.D. مية مية meyya meyya

(K.B.) 10/10

K.D. عشرة على عشرة ‘aşara ‘ala ‘aşara

(T.B.) Aferin sana. (Geçmişte daha çok kullanılırdı, bugün bazen şaka olarak kullanılır)

K.D. عفارم عليك ‘afārem ‘alik

(T.B.) Bravo.

K.D. برافو bravo

(T.B.) Beceriklisin.

Y.D. / K.D. شاطر šater

(T.B.) Seninle gurur duyuyorum.

Y.D. أنا فخور بك anā faḥūr bek

K.D. أنا فخور بيبك anā faḥūr bīk

(T.B.) Bütün insanlar senin gibi olsa!

Y.D. ليت كل الناس مثلك layta kul en-nās meṭlak

K.D. ياريت كل الناس زيك yā rīt kul en-nās zayyak

(T.B.) Sen yapmazan kim yapabilir ki?!

Y.D. إذا لم تفعلها أنت من سيفعل؟! eḏā lam taf‘alḥā anta man sa-yaf‘al?!

K.D. لو أنت مش هتعملها مين هيعملها?! law enta meš hat‘melha mīn ha-ye‘melhā?!

4.1.4.2. Tebrik:

Aşağıdaki ifadeler, evlilik, doğum ve özel günler gibi insanların mutlu günlerini, okul ve iş hayatında başarılı olduğunda ve elbise, araba, telefon vb. yeni bir şey satın alındığında karşıdaki kişiyi tebrik etmek için kullanılmaktadır.

a. Evlilik:

(H.B.) 1000 Tebrik.

Y.D. / K.D. ألف مبروك alf mabrūk

(H.B.) Allah sizi tebrik etsin!

Y.D. / K.D. (بارك الله لكما) bārak Allah lakumā

(K.B.) Gönlümden tebrikler.

Y.D./ K.D. مبروك من كل قلبي mabrūk men kul qalbī

(T.B.) Tebrikler

Y.D. / K.D. مبروك mabrūk

(T.B.) Allah sizi mesut etsin!

Y.D. / K.D. ربنا يسعدكم rabenā yes'edkum

b. Başarılilik:

(H.B.) 1000 Tebrik.

Y.D. / K.D. ألف مبروك alf mabrūk

(H.B.) Hayrın hepsini hak edersin.

Y.D. / K.D. أنت تستحق كل خير anta tastaheq kul hayr

(K.B.) Gönlümden tebrikler.

Y.D. / K.D. مبروك من كل قلبي mabrūk men kul qalbī

(T.B.) Tebrikler.

Y.D. / K.D. مبروك mabrūk

c. Yeni bir şey alınmak:

(H.B.) 1000 tebrik.

Y.D. / K.D. ألف مبروك alf mabrūk

(H.B.) Zemine tebrikler (Yeni ayakkabı alınınca)

K.D. مبروك على الأرض mabrūk 'ala al-arḍ

(T.B.) Tebrikler.

Y.D. / K.D. مبروك mabrūk

4.1.5. İltifat- Beğeni- Övgü:

4.1.5.1. Beğeni:

(H.B.) Allah-ü ekber

Y.D. / K.D. الله أكبر Allah-u akbar

(K.B.) Allah nazarlardan saklasın.

Y.D. / K.D. ربنا يحرسك من العين rabenā yaḥrusak men al-'ayn

(T.B.) Bu ne güzellik!

Y.D. ما هذا الجمال! mā haḍa al-ğamāl!

K.D. أيه الجمال ده! eh al-gamāl da!

(T.B.) Bu ne şıklık!

K.D. أيه الشياكة دي ah aš-šiyāka dī

(T.B.) Maşallah.

Y.D. / K.D. ما شاء الله mā šā' Allah

4.1.5.2. Övgü:

Şu ifadeler, genellikle misafirlere söylenir.

(H.B.) Yer sana sığmazsa seni kirpiklerimde taşıyım.

Y.D. إذا لم تسعك الأرض سأحملك فوق رموش عيني edā lam tase'ak al-arḍ sa-'ḥmelak fawq remūš 'aynī

K.D. لو الأرض ماسعتكش أشيك على رموش عيني law al-arḍ mā-sa'etakš ašīlak 'ala remūš 'aynī

(T.B.) Başımın üstünde yerin var.

Y.D./ K.D. مكانك على رأسي makānak 'la rāsī

4.1.6. Mutluluk:

Aşağıdaki ifadeler, işlerin yolunda gittiğinde, başarılı olduğunda, beklenen bir iş gerçekleştiğinde kullanılmaktadır.

(H.B.) Mutluluktan dünya bana sığmıyor.

Y. D. الدنيا لا تسعني من السعادة ad-dunyā lā tase'nī men as-sa'āda

K.D. الدنيا مش سيعاني من الفرحة ad-dunyā meš say'ānī men al-farḥa

(K.B.) Allah beni mesut ettiği gibi bütün insanları mesut etsin.

Y.D. فليسعد الله كل الناس مثلما أسعدني falyas'ed Allah kul an-nās meṭlamā as'adnī

K.D. يارب يفرح كل الناس زي ما فرحني yā rab yefarraḥ kul an-nās zay mā farraḥnī

(K.B.) Bin hamt, bin şükür.

Y.D. / K.D. ألف حمد و ألف شكر alf ḥamd we alf šukr

(T.B.) Çok mutluyum.

Y.D. / K.D. أنا سعيد جداً anā sa'īd geddan

(T.B.) Mutluluktan uçarım.

Y.D. سأخلق من السعادة sa-'uḥalleq men as-sa'āda

K.D. هطير من الفرحة ha-tīr men al-farḥa

(T.B.) O kadar mutluyum ki anlatamam.

Y.D. أنا سعيد لدرجة لا توصف anā sa'īd le-darağa lā tūşaf

K.D. أنا فرحان لدرجة ماتتوصفش anā farḥān le-daraga mā-tetweşfş

Y.D. / K.D. لك الحمد يا ربى lak al-ḥamd yā rabbī

(T.B.) Çok şükür ya Rabbim.

4.1.7. Üzüntü:

Aşağıdaki ifadeler, beklenen bir şeyin gerçekleşmemesi, işlerin yolunda gitmediği, hoş gitmeyen bir haberin duyulduğu durumlarda kullanılmaktadır.

(H.B.) Bin yazık.

Y.D. / K.D. ألف خسارة alf ḥusāra

(H.B.) Ya Allah.

Y.D. / K.D. يا الله yā Allah

(H.B.) Estağfurallah.

Y.D. / K.D. استغفر الله astağfer-u Allah

(K.B.) Allah'ın bütün yazdıklarına razıyım

Y.D. راض بكل ما كتبه الله raḍ be-kul mā katabah-u Allah

K.D. راضى بكل إلی ربنا كتبه raḍ be-kul ellī rabenā katbu

(T.B.) Maalesef.

Y.D. / K.D. مع الأسف ma' al-asaf

(T.B.) Yazık.

Y.D. / K.D. يا خسارة yā ḥusāra

(T.B.) Ağır ağır öldüğümü hissediyorum.

Y.D. أشعر كأننى أموت ببطء aş'ur ka'annanī amūt be-but'

K.D. حاسس أنى بموت ببطء ḥases ennī ba-mūt be-but'

(T.B.) Affet ya Rabbim.

Y.D. / K.D. العفو يا ربى al-'afw yā rabbī

4.2. Türkiye Türkçesinde Duyguları Anlatan İfadeler:

4.2.1. Kızgınlık:

Öfkeli olma durumunu anlatan kızgınlığın derecesi ve sebebi kullanılan ifadelere yön vermektedir. Aşağıda kızgınlık anlatan sözler, durumlara göre tasnif edilmiştir.

4.2.1.1. Sitem anlamı taşıyan kızgınlık ifadeleri:

TDK Güncel Türkçe Sözlükte sitem "Bir kimseye, yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb. Duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme" şeklinde tanımlamıştır. Kızgınlıkta anında ortaya çıkan öfke sitemde yerini hayal kırıklığına ve üzüntüye bırakmaktadır.

(H.B.)* Alacağı olsun.

(H.B.) Aşk olsun

(H.B.) Bir kere olsun...

(H.B.) Biraz ayıp olmuyor mu?

(H.B.) Biraz olsun...

(H.B.) Ne âlâ memleket!

*Bu kısaltmalar, Türkiye Türkçesinde duygu bildiren ifadelerin Mısır Arapçasındaki karşılığı ile arasındaki benzerlik derecesine işaret etmektedir.

- (H.B.) Ne biçim söz öyle?
 (H.B.) Öyle olsun.
 (H.B.) Sakalım yok ki sözüm dinlensin.
 (H.B.) Sen de mi Brütüs?
 (H.B.) Yazık değil mi?
 (H.B.) Yüzünü gören cennetlik.
 (K.B.) Bırak Allah'ını seversen!
 (K.B.) Bir sen eksiktin.
 (K.B.) Günah değil mi?
 (K.B.) Hangi rüzgâr attı?
 (K.B.) Hiç arayıp sorduğun yok.
 (K.B.) Nerede kaldın?
 (K.B.) Yazıklar olsun!
 (T.B.) Ayıp değil mi?
 (T.B.) Ayıp, ayıp!
 (T.B.) Beğendin mi yaptığımı!
 (T.B.) Bırak Allah aşkına!
 (T.B.) Bırak bu lafları!
 (T.B.) Seni kim attı bize?
 (T.B.) Hırsızın hiç mi suçu yok?
 (T.B.) Hiç beklemezdim.
 (T.B.) İnsan arayıp haber vermez mi?
 (T.B.) Senden hayır yok.
 (T.B.) Teessüf ederim.

4.2.1.2. Tehdit anlamı taşıyan kızgınlık ifadeleri:

Bir insan karşısındaki kişi ya da kişilere çok kızdığında ve kızdığı şeyleri tekrar yapmamaları adına aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadırlar. Aynı zamanda bu ifadeleri yakın arakadaşlar arasında şaka olarak da kullanmaktadırlar.

- (H.B.) Geleceği varsa göreceği de var. (Bu ifade şaka yolla olarak söylenilmemektedir.)
 (H.B.) Günah benden gitti.
 (H.B.) Sana gününü göstereceğim. (Bu ifade şaka yolla olarak söylenilmemektedir.)
 (K.B.) Gözüm görmesin seni. (Bu ifade şaka yolla olarak söylenilmemektedir.)
 (T.B.) Ben sana gösteririm.
 (T.B.) Görürsen sen.
 (T.B.) Seni doğduğuna pişman edeceğim. (Bu ifade şaka yolla olarak söylenilmemektedir.)

4.2.1.3. Uyarı anlamı taşıyan kızgınlık ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler, bir kişinin karşısındaki bireye münasip bir şekilde konuşmaması veya davranmaması durumunda kullanılmaktadır.

Ağızına acı biber sürerim. (Bu ifade genellikle anneler tarafından küçük çocuklarına söylenmektedir. Çocuklarının istedikleri durumu yapmamalarından veya yapmasını isteyip de yapmadıkları bir durumdan dolayı kullanılmaktadırlar.)

- (T.B.) Bana bak...
 (T.B.) Bu ne cür'et!
 (T.B.) Kendine gel.
 (T.B.) Kes sesini!

4.2.1.4. Kovma anlamı taşıyan kızgınlık ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler bir kişinin bulunulan ortama hiç uygun olmayan bir konuşma veya davranış sergilediğinde ortamdan uzaklaştırılması adına söylenmektedir.

- (H.B.) Cehenneme kadar yolu var.
- (H.B.) Cehennemin dibi.
- (H.B.) Cehennem ol!
- (K.B.) Yıkıl karşımdan!
- (T.B.) Def ol!

4.2.1.5. Aşağılama anlamı taşıyan kızgınlık ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler, diğer bireylere saygı göstermeyenlere, haddini aşanlara ve başka kişilerin kusurlarını eleştirenlere karşı söylenmektedir. Bunun yanında kendisinden büyük işler beklenilmeyecek kişiler herhangi bir işi yapabileceğini iddia ettiklerinde de o kişiyi aşağılama yoluna gidilmektedir. Ayrıca statü olarak kendisinden aşağı bir kişi önemsenmediğinde de bu ifadelere başvurulmaktadır.

- (H.B.) Yaşı ne başı ne?
- (H.B.) Sevsinler.
- (H.B.) Senden gelecek hayır Allah'tan gelsin.
- (H.B.) Havan batsın.
- (H.B.) Haddine mi?
- (H.B.) Aklına şaşayım!
- (K.B.) Boyundan utan!
- (K.B.) Güldürme beni.
- (K.B.) Senden bir şey olmaz.
- (K.B.) Üstüne vazife değil.
- (K.B.) Üstüne vazife mi?
- (K.B.) Yaşından utan!
- (T.B.) Bu ne cür'et!
- (T.B.) Hadi oradan!
- (T.B.) Saçmalama.
- (T.B.) Senden fayda yok.
- (T.B.) İşin değil.

4.2.1.6. Kızgınlık anında kullanılan dua ve beddua ifadeleri:

Bir insan kızgınken de Allah'a yönelmektedir. Sinirlendiği olay ya da durum için Allah'tan yardım istemektedir.

a. Dua ifadeleri

Dua ifadeleri genellikle sakin olma adına veya karşı taraf için kendisinin yapabileceği herhangi bir şey kalmadığında söylenilmektedir.

- (H.B.) Allah bildiği gibi yapsın. (Beddua anlamında da kullanılmaktadır.)
- (H.B.) Hey güzel Allah'ım.
- (K.B.) Allah'ım ya Rabbim.
- (T.B.) Allah hidayet versin.
- (T.B.) Allah ıslah etsin.
- (T.B.) Allah selamet versin.
- (T.B.) Allah müstehakını versin. (Beddua anlamında da kullanılmaktadır.)
- (T.B.) Allah'ım sen bana sabır ver.
- (T.B.) Hasbinnallah.

b. Beddua ifadeleri

Beddua ifadeleri bir kişiye karşıdaki kişi tarafından hayatta kabul edilemeyecek bir davranışta veya

- (H.B.) Adı batasica.
- (H.B.) Allah kahretsin.
- (H.B.) Allah seni kahretsin.
- (H.B.) Başında paralansın.
- (H.B.) Cehennem ol!
- (H.B.) Dilini eşek arası soksun.
- (H.B.) Gözüne dizine dursun.
- (H.B.) Kahretsin.
- (H.B.) Kahrolsun.
- (H.B.) Kör olası.
- (H.B.) Olmaz olsun.
- (H.B.) Şeytan görsün yüzünü.
- (T.B.) Allah'ın belası.
- (T.B.) Allah'ın cezası.
- (T.B.) Gözünü toprak doyursun.
- (T.B.) Haram olsun.
- (T.B.) Lanet olsun.

4.2.1.7. Bıkkınlık anlamı taşıyan kızgınlık ifadeleri:

Aşağıdaki ifadeler bir kişinin yaptığı olumsuz davranışlar veya söylediği olumsuz sözlerin çok sık tekrarlanmasından dolayı kullanılmaktadır. Bunun yanında kişinin tüm ısrarlarına rağmen karşıdaki kişinin kendi istediğini yaptığı durumlarda da bu ifadelere başvurulmaktadır.

- (H.B.) Deli olmak işten değil.
- (H.B.) Ne hâlin varsa gör.
- (K.B.) Allah aşkına.
- (T.B.) İşin mi yok.
- (T.B.) Ne yaparsan yap.
- (T.B.) Yeter artık.

4.2.1.8. Genel Kızgınlık İfadeleri:

Aşağıdaki ifadeler, işlerin ters gittiğinde ve birisinin yaptıklarına sinirlenildiğinde kullanılmaktadır.

- (H.B.) Aksi şeytan
- (H.B.) Anasını satayım
- (H.B.) Benim alnımda enayimi yazıyor
- (H.B.) Bu kadarıda fazla
- (H.B.) Canına yandığım
- (H.B.) Deli saçması
- (H.B.) Çatladın mı?
- (H.B.) Eksik olsun
- (H.B.) Ölür müsün öldürür müsün?
- (K.B.) Fesupanallah
- (K.B.) Hem suçlu hem güçlü
- (T.B.) Bu numaralar bana sökmez
- (T.B.) Özrü kabahatinden büyük
- (T.B.) Saçmalık

4.2.2. Şaşkınlık:

Şaşkınlık insanların beklemedikleri bir olay karşısında göstermiş oldukları duygusal tepki olarak kabul edilmektedir. Şaşkınlık; korku, beğeni, üzüntü, sevinç, heyecan, acıma, kızgınlık, hayal kırıklığı, inanmama, merak vb. sonucunda ortaya çıkmaktadır.

4.2.2.1. Beğenme Anlamı Taşıyan Şaşkınlık İfadeleri:

Birey, hoşuna giden, beğendiği bir durumu, olayı, konuşmayı veya davranışı anlatmak üzere aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır.

(H.B.) Aman Yarabbim!

(H.B.) Vay anasını!

(H.B.) Vay canına!

(H.B.) Vay vay vay!

4.2.2.2. Merak Anlamı Taşıyan Şaşkınlık İfadeleri:

Birey merak duyduğu bir şeyi anlamak ya da öğrenmek istediğinde aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır.

(H.B.) Bu ne hâl?

(H.B.) Hayrola?

(T.B.) Allah Allah!

(T.B.) Bu işin içinde bir iş var.

(T.B.) Hayırdır!

(T.B.) Hayırdır inşallah!

(T.B.) Ne oldu?

4.2.2.3. Sevinç (Mutluluk) Anlamı Taşıyan Şaşkınlık İfadeleri:

Birey, hoşuna giden ya da istediği bir şey gerçekleştiğinde memnuniyetini aşağıdaki ifadelerle dile getirmektedir.

(H.B.) Aman Yarabbim.

(K.B.) Allah'ın işine bak.

(K.B.) Ne diyeceğimi şaşırdım.

(T.B.) Deme!

4.2.2.4. Üzüntü Anlamı Taşıyan Şaşkınlık İfadeleri:

Birey, hoşuna gitmeyen ya da istemediği bir şey gerçekleştiğinde hissettiği olumsuz duyguları aşağıdaki ifadelerle dile getirmektedir.

(H.B.) Aman Allah'ım! (Bu ifade zaman zaman beğeni ve mutluluk anlamı da taşımaktadır.)

(H.B.) Aman Tanrım!

(H.B.) Buyurun cenaze namazına.

(H.B.) Güler misin ağlar mısın?

(H.B.) Hay Allah!

(H.B.) Yapma!

(K.B.) Ne demeli bilmem ki.

(K.B.) Ne desem bilmem ki.

(K.B.) Ne diyeceğimi şaşırdım.

(K.B.) Ne diyeyim bilmem ki.

4.2.2.5. İnanmama Anlamı Taşıyan Şaşkınlık İfadeleri:

Birey, karşılaştığı durumun ya da olayın gerçekliğini kabul edemediğinde aşağıdaki ifadeler başvurmaktadır.

- (H.B.) Bak hele!
- (H.B.) Bir yanlışlık olmasın.
- (H.B.) Hadi canım sen de!
- (H.B.) Olacak gibi değil!
- (H.B.) Olacak iş değil!
- (H.B.) Olur şey değil!
- (H.B.) Pes artık.
- (H.B.) Yok artık daha neler!
- (H.B.) Yok be!
- (H.B.) Yok devenin nalı/ pabucu!
- (H.B.) Yuh be!
- (K.B.) İşe bak!
- (K.B.) Rüyamda görsem inanmam!
- (T.B.) Olmaz böyle şey!
- (T.B.) Yok artık!

4.2.3. Teselli:

Bir kişiyi avutmak, üzüntüsünü paylaşıp acılarına ortak olmak için aşağıdaki ifadeler kullanılmaktadır.

4.2.3.1. Ölüm Durumlarında Kullanılan Teselli İfadeleri:

Birey, ölen bir insanın yakınlarına moral verip iyi dileklerde bulunmak için aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır.

- (H.B.) Toprağı bol olsun.
- (H.B.) Dinince dinlensin.
- (H.B.) Başınız sağ olsun.
- (K.B.) Allah başka acı göstermesin.
- (K.B.) Allah taksiratımı affetsin.
- (K.B.) Allah size uzun ömürler versin.
- (K.B.) Allah geride kalanlara sabırlar versin.
- (T.B.) Allah cennetinde Hz. Muhammed'e komşu eylesin.
- (T.B.) Takdir i ilahi.
- (T.B.) Mekânı cennet olsun.
- (T.B.) Allah rahmet eylesin.
- (T.B.) Allah günahlarını affetsin.

4.2.3.2. Teşvik Anlamı Taşıyan Teselli İfadeleri:

Bireyin karşısındaki kişiyi yaptığı işten vazgeçmemesi adına ve yaptığı işe onu daha çok isteklendirmek, özendirmek –için aşağıdaki ifadeler başvurmaktadır.

- (H.B.) Bundan iyisi Şam'da kayısı.
- (H.B.) Daha iyisi can sağlığı.
- (H.B.) Daha ne olsun?

4.2.3.3. Başarısızlığa ve Hayal Kırıklığına Uğranılan Durumlarda Kullanılan Teselli İfadeleri:

Birey, karşısındaki kişi ya da kişilerin herhangi bir sebepten dolayı okulunda, işinde ya da hayatındaki herhangi bir anında başarısızlığa uğradığında onları teselli etmek için aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır.

- (H.B.) Allah beterinden saklasın.
- (H.B.) Geçmiş olsun!
- (H.B.) Kader utansın.
- (H.B.) Kaderine küs.
- (H.B.) Şansına küs.
- (T.B.) Bu da geçer.
- (T.B.) Kötü kader.
- (T.B.) Kısmet değilmiş.

Birey bir olayı ya da durumu ciddiye almadığında karşısındaki kişiyi aşağıdaki ifadelerle teselli etmektedir.

- (H.B.) Sen sağ ben selamet.
- (K.B.) Aman canım boşver.
- (K.B.) Dert değil.
- (T.B.) Hayat işte.
- (T.B.) Kısmet.
- (T.B.) Boşver.

Birey, olaylara hep iyi tarafından bakarak karşısındakini teselli etmek için aşağıdaki ifadeleri kullanmaktadır.

- (H.B.) Bundan iyisi can sağlığı.
- (H.B.) Olacak o kadar!
- (H.B.) Sağlık olsun.
- (H.B.) Sabah ola hayrola.
- (H.B.) Olur o kadar.
- (K.B.) Kaderde varmış.
- (K.B.) Sıkma tatlı canını.
- (K.B.) Üzme tatlı canını.
- (T.B.) Buna da şükür.
- (T.B.) Her işte bir hayır vardır.
- (T.B.) Her şey Allah'tan.
- (T.B.) Her şey düzelecek.
- (T.B.) Her şey güzel olacak.
- (T.B.) Kader kısmet.
- (T.B.) Merak etme.
- (T.B.) Olan oldu.
- (T.B.) Sakin ol.
- (T.B.) Takma kafana.

Birey olumlu neticeler beklediği olaylar, davranışlar ya da kişiler hakkında ummadığı, hayal etmediği veya beklemediği herhangi bir olumsuz neticeyle karşılaştığında kendisini ya da karşısındakini aşağıdaki ifadelerle teselli etmektedir.

- (H.B.) Canın sağ olsun.
- (T.B.) Değmez!
- (T.B.) Güleriz ağlanacak hâlimize.
- (T.B.) Kader!
- (T.B.) Kader böyleymiş.

4.2.4. Tebrik/Takdir

Bir kişiyi kutlamak ya da kişi hakkındaki beğenileri dile getirmek için tebrik ve takdir ifadeleri kullanılmaktadır.

4.2.4.1. Başarı Anlamı Taşıyan Tebrik İfadeleri:

Kişiler eğitim, iş vb. Konularda bir başarı kazandığında, mutlu bir haber aldıklarında onlara karşı aşağıdaki ifadeler kullanılmaktadır.

(H.B.) Helal olsun!

(H.B.) Helal!

(H.B.) Gözün aydın! (Kişi uzun zamandır beklediği kişi ya da kişilere kavuştuğunda da bu ifade sıklıkla karşıdaki kişiye dile getirilmektedir.)

(H.B.) Her babayiğidin harcı değil.

(K.B.) Can ı gönülden kutlarım. (Bu ifade nişan, evlilik, işte terfi vb. durumlarında da kullanılmaktadır.)

(K.B.) Candan tebrikler. (Bu ifade nişan, evlilik, işte terfi vb. durumlarında da kullanılmaktadır.)

(T.B.) Aferin.

(T.B.) Bravo!

(T.B.) Seninle iftihar ediyorum.

4.2.4.2. Evlilik İçin Söylenen Tebrik İfadeleri:

Evlenen kişileri kutlamak için aşağıdaki ifadeler kullanılmaktadır.

(H.B.) Kutlarım! (Bu ifade başarı durumunda da kullanılmaktadır.)

(K.B.) Can ı gönülden kutlarım

(K.B.) Candan tebrikler.

(K.B.) Tebrik ederim! (Bu ifade başarı durumunda da kullanılmaktadır.)

4.2.4.3. Yeni Bir Şey Alındığında Kullanılan Tebrik İfadeleri:

Yeni bir eşya, ev, araba vb. Alan kişileri kutlamak için aşağıdaki ifadeler kullanılmaktadır.

(H.B.) Güle güle oturun.

(H.B.) Daha iyileri/ güzelleri senin olsun.

(H.B.) Hayırlı olsun! (Bu ifade evlilik durumunda da kullanılmaktadır.)

4.2.4.4. Genel Tebrik İfadeleri:

(H.B.) Vatana millete hayırlı olsun. (Genellikle yeni doğan bebekleri tebrik ederken kullanılmaktadır.)

(T.B.) Kutlu olsun! (özel gün, doğum günü)

4.2.5. İltifat/ Beğeni/ Övgü:

Güzeli çirkinden ayırırken ve bir kişinin iyiliklerini, güzelliklerini dile getirirken aşağıda belirtilen beğeni ve övgü ifadeleri kullanılmaktadır.

4.2.5.1. Beğeni:

- (H.B.) Allah övmüş de yaratmış.
 (H.B.) Maşallahı var.
 (T.B.) Yakışır.
 (T.B.) Bu ne şıklık.
 (T.B.) Yakışmış.

4.2.5.2. Övgü:

Bir kişinin ya da ya da bir şeyin üstünlüklerini, güzelliklerini yüceltmek için aşağıdaki ifadeler kullanılmaktadır.

- (H.B.) Senden iyi olmasın.
 (H.B.) Teveccühünüz.
 (H.B.) Allah'ına kurban.
 (H.B.) Can feda.
 (H.B.) Kucak dolusu sevgiler.
 (H.B.) Can kurban.
 (H.B.) Kurban olduğum.
 (H.B.) Kurban olayım.
 (H.B.) Kurban olsun.
 (H.B.) Öl de öleyim.
 (T.B.) ... de üstüne yok.
 (T.B.) Başımın üstünde yerin var.

4.2.6. Mutluluk:

Mutluluk, bireyin bir olay ya da durum karşısında kişinin hissettiği haz, güzel duygudur.

- (H.B.) Müjdeler olsun. (Genellikle sevinçli bir haber verilmeden önce kullanılmaktadır.)
 (H.B.) Gel keyfim gel. (Bir durumdan duyulan memnuniyeti ve işlerin yolunda gittiğini anlatmak için kullanılmaktadır.)
 (H.B.) Yaşasın. (İçinde bulunulan durumdan hoşnut olunduğunu ifade etmek için kullanılmaktadır.)
 (K.B.) Değmeyin keyfime. (Bozulması istenilmeyen mutluluk üzerine söylenen sözdür.)
 (T.B.) Dile benden ne dilersen. (Karşısındaki kişilerin istediği her şeyi yapabilecek kadar mutlu olunduğunu anlatmak için bu ifade kullanılmaktadır.)
 (T.B.) Çok mutlu oldum. (Başarı, evlilik vb. durumlarda kullanılan en genel mutluluk ifadelerinden bir tanesidir.)
 (T.B.) Sevindim. (İstenilen ya da hoşya giden bir şey olduğunda kullanılmaktadır.)
 (T.B.) Keyfim yerinde. (Her şeyin yolunda gittiğini anlatmak için kullanılmaktadır.)

4.2.7. Üzüntü:

- (H.B.) Eyvah! (Hoşya gitmeyen bir haber ya da durum karşısında söylenen acınma sözüdür.)
 (H.B.) Hay aksi. (İşlerin yolunda gitmediği durumlarda kullanılmaktadır.)
 (H.B.) Hay Allah! (Bir aksilikle karşılaşıldığında kullanılmaktadır.)
 (K.B.) Üzülerek de olsa... (Bir şeyi söylemeye ya da yapmaya mecbur olduğunda duyulan üzüntüyü dile getirmek için kullanılmaktadır.)
 (K.B.) Ne yazık ki.
 (K.B.) Yazık oldu. (Boş yere yaşanan üzüntüyü anlatmak için kullanılmaktadır.)

(T.B.) Maalesef! (Beklenen bir şeyin gerçekleşmemesi ya da beklenmeyen bir şeyin gerçekleşmesi durumunda kullanılmaktadır.)

(T.B.) Ah yazık. (Acıma duygusuyla birlikte duyulan üzüntüyü anlatmak için kullanılmaktadır.)

(T.B.) Üzülerek söylüyorum ki... (Karşısındaki kişinin hoşuna gitmeyecek bir şey söyleneceği için üzgün olduğunda kullanılmaktadır.)

Sonuç ve Öneriler

Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde Duygu Bildiren İfadeler Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme adlı bu çalışmada, araştırmacı tarafından gerçekleştirilen yüz yüze, telefonda ve internette görüşmelere Mısırlı ve Türk katılımcıların (1. kızgınlık, 2. şaşkınlık, 3. teselli, 4. tebrik-takdir, 5. iltifat-beğeni-övgü, 6. mutluluk, 7. üzüntü) durumlarında hangi ifadeleri kullandıklarına dair aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmada Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesindeki duyguları bildiren benzer ve farklı ifadeler aranmaya çalışılmıştır. Bu amaçtan hareket ederek görüşmelere katılanlardan toplanan veriler incelenip ana ve alt başlıklar hâline getirilmiştir.

1. Araştırmada ilk olarak Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesindeki duyguları bildiren ortak ifadeler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesindeki duyguları bildiren bazı ifadeler, birbirine tam bezerken bazıları birbirine kısmen benzemektedir. Bu durum (T.B. / K.B.) kısaltmaları ile Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde duygu bildiren ifadeler bölümlerinde yer alan her ifadenin başında belirlenmiştir.

Birbirine tam benzeyen ifadeler bakıldığında bu ifadelerin büyük bir kısmı dinidir. Örneğin; *Estağfirullah / Suphanallah / Hasbinallah / Allah hidayet versin!*

Birbirine kısmen/biraz benzeyen ifadeler bakacak olursak ifadelerin çoğu aynı anlama gelirken ifade edilme şeklinin kısmen de olsa farklı olduğu görülmektedir. Örneğin, *Bu nasıl bir tip?* (Mısır Arapçası)- *Tipe bak!* (Türkiye Türkçesi). Bu küçük farkları, iki kültürü ayıran farklar olarak sayılamaz. Söz konusu (derin olamayan) farklar, iki ülkenin kültürünün ve halkların bakış açısının ne kadar yakın olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki tabloda Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde duyguları anlatan (birbirine kısmen benzeyen) ifadeler bulunmaktadır.

1. Tablo

Mısır Arapçası	Türkiye Türkçesi
1. Kızgınlık Bildiren İfadeler:	
Bak kim konuşuyormuş?	Bak, bak konuşana bak!
Senin evini yıkarım/ harap ederim.	Evini, başına yıkarım
Benimle tanıştığın güne seni pişman edeceğim.	Seni tanıdığım güne lanet olsun! / Benimle tanıştığına pişman olacaksın.
Boyunu keserim.	Kafanı keserim.
Yüzümden/ karşımdan def ol!	Defol git! / Gözümün önünden kaybol!
Hem suçlu hem arsız.	Hem suçlu hem güçlü.
Ya Rabbim, canımı al da rahat olayım!	Ya Rabbim, canımı al da kurtulayım!
Bırak Allah aşkına!	Bırak Allah'ını seversen!

Tek o eksikti.	Bir sen eksiktin.
Haram değil mi!	Günah değil mi?!
Seni kim attı bize?	Hangi rüzgâr attı?
Nereye gittin?/ Neredeydin?	Nerede kaldın?
Tabii arayıp sormazsın.	Hiç arayıp sorduğın yok.
Yazık / bin yazık.	Yazıklar olsun!
Seni görmek istemiyorum.	Gözüm görmesin seni.
Git karşımdan!	Yıkıl karşımdan!
Boynuna ayıp.	Boynundan utan!
Güldürdün beni.	Güldürme beni!
Senden fayda yok.	Senden bir şey olmaz.
İşin değil.	Üstüne vazife değil.
İşin mi bu?	Üstüne vazife mi?
Yaşına ayıp.	Yaşından utan!
Ya Allah	Allah'im ya Rabbim
Ya Suphanallah	Fesupanallah
2. Şaşkınlık Bildiren İfadeler:	
Dünyaya bak!	Şu dünyanın işine bak!
Rüyalarda bile olmaz bu işler.	Ancak rüyada görürsün / Rüyada bile olmaz bu./ Rüyamda görsem inanmam.
Allah'ın hikmetine bak!	Allah'ın işine bak!
Ne diyeceğimi bilmiyorum.	Ne diyeceğimi şaşırdım./ Ne demeli bilmem ki./ Ne desem bilmem ki./ Ne diyeyim bilmem ki.
Olana bak!	İşe bak!
3. Teselli Bildiren İfadeler:	
Hepimiz öleceğiz, bu dünyada kalan yoktur.	Elbet hepimiz bir gün öleceğiz, bu dünya kimseye kalmaz.
Uzun ömürler senin olsun!	Allah uzun ömürler versin!
Tek Baki olan Allah'tır.	Baki olan Allah'tır.
Son acı olsun!	Allah başka acı göstermesin.
Allah günahlarını affetsin!	Allah taksiratını affetsin!
Allah yaşamakta olana sabır versin!	Allah geride kalanlara sabır versin!
Boşver!	Aman canım boşver!
Sıkıntı değil!	Dert değil.
Kadere yazılmış.	Kaderde varmış.
Sıkma canını./ kendini!	Sıkma tatlı canını!
Üzme canını / kendini!	Üzme tatlı canını!
4. Tebrik/Takdir Bildiren İfadeler:	
Gönlümden Tebrikler.	Can-ı gönlümden tebrik ediyorum./ Can-ı gönülden kutlarım./ Candan tebrikler.
Tebrikler.	Tebrik ederim.
10/10 (onda on)	On numara
5. Mutluluk Bildiren İfadeler:	
Allah, beni mesut ettiği gibi bütün insanları mesut etsin!	Allah herkesi mutlu mesut etsin!
Bin hamt, bin şükür.	Allah'a bin şükür / Çok şükür.
Moralımı bozmayın!	Değmeyin keyfime!
6. Üzüntü Bildiren İfadeler:	

Allah'ın bütün yazdıklarına razıyım/ Allah'tan gelen her şeye razıyım.	Allah'tan gelen her şeye razıyım.
Üzülerek söylüyorum ki	Üzülerek de olsa.....
Yazık.	Ne yazık ki../ Yazık oldu.

1. Tablodan anlaşılacağı üzere iki dilde duyguları anlatan ifadeler arasındaki farklar, söylenmek istenilen anlamı değiştirmemektedir. Tabloya göre Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde duygu bildirenlerden birbirine kısmen benzeyen ifadeler, en çok kızgınlık bildiren ifadeler bölümünde bulunmaktadır.

Bazı ifadeler, hiç değişmeden Türkçeden Arapçaya geçmiştir. Örneğin; *Hırsızın hiç mi suçu yok?! Bu ifade, Arapçaya çevirilen Nasrettin Hoca fıkralarının birisinde geçmektedir. Dolayısıyla Mısır Arapçasında çevirilen şekli kullanılmaktadır. Aferin! Bu ifade, Arap alfabesine uygun olabileceği şekilde az değişikliklere uğradıktan sonra Mısır Arapçasına (K.D) geçmiştir. Bravo! ifadesi ise, Fransızcadan hiçbir değişikliğe uğramadan Mısır Arapçasına (K.D) geçmiştir.*

Türkiye Türkçesinde beddua olarak kullanılan *Gözünü toprak doyursun!* ifadesine benzeyen *Topraktan başka gözünü doyurmaz/ doldurmaz* ifadesi Mısır Arapçasında açgözlü insanlara söylenmektedir. *Lanet olsun!* ifadesi ise Arap bölgelerinde çok eskiden kullanılıyordu. Bu günlerde bu ifadenin yerine (*Lanetli veya lanet*) ifadeleri kötü insanlar karşısında kullanılmaktadır. *Kötü kader* ifadesi, dinî gerekçelerden dolayı Mısır Arapçasında kullanılması tercih edilmeyen ifadelerin bir tanesidir.

2. Araştırmanın ikinci amacı, Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde aynı duyguları anlatan farklı ifadeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu durum (H.B.) kısaltması ile Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde duygu bildiren ifadeler bölümlerinde yer alan her ifadenin başında belirtilmiştir.

Mısır Arapçasında ve Türkiye Türkçesinde aynı duyguları anlatan farklı ifadelerin bulunması, coğrafi ve kültürel nedenlerden kaynaklanan doğal bir durumdur.

Türkiye Türkçesinde beddua olarak kullanılan *Allah'ın belası / Allah'ın cezası* ifadeleri, Mısır Arapçasında da kullanılmaktadır. Ancak beddua olarak değil, bir kişinin yaptığı kötülüklerden dolayı başına gelenler karşısında bir yorum olarak söylenmektedir.

Mısır Arapçasında kullanılan *100'de 100* ifadesi, hem kesinlik göstergesi hem de beğenme göstergesi olarak kullanılırken Türkiye Türkçesinde sadece kesinlik göstergesi olarak kullanılmaktadır.

Yıllar boyunca yan yana yaşayan iki milletin kullandıkları kalıplaşmış ifadeler arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Söz konusu iki dilde kullanılan duyguları anlatan ifadeler arasındaki benzerlik derecesi, iki ülkenin arasında uzun yıllara dayanan derin kültürel, dinî ilişkileri göstermektedir.

Öneriler:

Çalışma sonucu ulaşılan bulgular ışığında aşağıdaki önerilerin gelecekte yapılacak çalışmalar için faydalı olacağı umulmaktadır.

1. Bu çalışma, doküman tarama ve görüşme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Benzer bir çalışma daha fazla ve yaş gruplarındaki kişilerle anket tekniği kullanılarak yapılabilir.

2. Bu çalışmada elde edilen veriler sadece coğrafya, kimlik ve yaş değişkenleri bağlamında değerlendirilmiştir. Benzer bir çalışmada cinsiyet, sosyal sınıf gibi değişkenler de kullanılabilir.
3. Bu çalışmada elde edilen duygu ifadeleri sadece benzerlik/farklılık bakımından karşılaştırılmıştır. Benzer bir çalışmada kullanım sıklığı bakımından da karşılaştırılabilir.
4. İleride yapılacak çalışmalara daha geniş çalışma gruplarının dâhil edilmesi ile daha verimli sonuçlara ulaşılabilir.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim* (6). Ankara: TDK.
- Çeviri Komisyonu. (2009). *Diller için Avrupa ortak çerçeve metni (CEFR)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Durmuş, M., (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi* (2). Ankara. Grafiker Yayınları.
- Eker, S., (2007). Toblum-Dilbilim, Dil Planlamaları ve Kamu Mensuplarının Dil Kullanımı. *Gazi Türkiyat*, 1, 127-135
- Göçer, A. (2013). Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretimi Durmuş, M. & A. Okur (Eds.), *Yabancılara Türkçe öğretimi* içinde (s.171-179). Ankara: Grafiker.
- Göçer, A. (2012). Dil- kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 729, 50- 57.
- Gündüzöz, S. (2005). Arapça kültür- dil ilişkisi: Arapçanın yapılanması ve algılanmasında etkilenen öğeler. *Dilbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2, 215- 229.
- Güven, A. (2012). Toplumsal dilbilimin kapsam alanı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 55- 62.
- Kasar, N., (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (26). Ankara. Nobel Yayınları.
- Nazlı, K., (2013). Türkçe Yemin İfadeleri Üzerine Toplumdilbilimsel Bir İnceleme. (Yüksek lisan tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Vargelen, H. (2013). Kültürlerarası iletişimsel yeterlilik bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarının değerlendirilmesi. (Yüksek lisan tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, F. & Şenden, Y.E. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde kalıp sözler: babam ve oğlum filmi örneği. *International journal of social science*, 32, 187- 202.